

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการจัดการเรียนรู้
ในศตวรรษที่ 21
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY AND LEARNING
MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY

¹พระปลัดวสันต์ ธีรวโร และ ²พูลศักดิ์ หอมสมบัติ

¹Phra Palat Wasan Dhiravaro and ²Poolsak Homsombat²

¹มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

¹Mahaculalongkornrajavidyalaya University, Thailand

²Mahamakut Buddhist University, Thailand

²sak_mcu@hotmail.com

Received July 10, 2022; Revised November 2, 2022; Accepted December 1, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจนั้นไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม สมดุล และยั่งยืนสอดคล้องกับเจตนารมณ์เพื่อการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อเป้าหมายในการสร้างคนจะต้องให้สมบูรณ์ครบทั้งความรู้และความประพฤติที่ดี (ความรู้คู่คุณธรรม) ในเวลาเดียวกัน อันเป็นภาระงานการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับมหาวิทยาลัยทาง

¹ อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

² อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

พระพุทธศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ (1) ส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา (2) การเสริมสร้างทักษะ 3R 8C สำหรับผู้เรียน (3) การเสริมสร้างทักษะ C-Teacher สำหรับผู้สอน (4) การบูรณาการพุทธวิธีการสอนกับการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, การจัดการเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic article aimed to propose an idea and guidelines of learning management in the 21st century for Buddhist universities, which is highly important to develop competencies of learners for being able to learn, live their life in the society, live together with other people happily including applying those knowledge and understanding to the changing society in an appropriate, balance and sustainable manner, consistent with the intention of Buddhism educational management, for the goal of creating people must be complete with both knowledge and good behavior. (knowledge and virtue) at the same time being task burden of Buddhist universities. Significant guidelines of learning management in the 21st century for Buddhist universities are (1) promoting the quality of teaching and learning of instructors in higher education institutions, (2) enhancing 3R 8C skill in learners, (3) enhancing C-Teacher skill in instructors, (4) integrating Buddhist methods of teaching with learning management.

Keywords: Mahamakut Buddhist University , learning management, the 21st century.

บทนำ

อิทธิพลของเทคโนโลยียุคศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ อันเป็นการหล่อหลอมให้บุคคลมีค่านิยมวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานของสังคม จนเกิดปัญหาสังคมไร้ระเบียบ บุคคลขาดคุณธรรมและจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นในสังคม ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนในสังคมต้องปรับปรุงและ

พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการศึกษาต้องปรับปรุง เพื่อให้คนมีความรู้ความสามารถให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ทางการศึกษา จึงได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรในระดับต่างๆ ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเป็นหลักในการนำไปใช้แก้ปัญหา และดำเนินชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะเห็นได้จากการศึกษาและอภิปรายกันอย่าง กว้างขวางทั้งในสังคมโลก สังคมอาเซียนและสังคมไทยกระแสของโลกปัจจุบันและอนาคตมีลักษณะ 7 คือ ทักษะด้านเทคโนโลยี ความสนใจใคร่รู้ มีจินตนาการ การคิดเชิงธุรกิจ การคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม ทักษะการเรียนรู้ข้าม วัฒนธรรมและสนใจต่อโลก ทักษะในการสื่อสารและความร่วมมือ สำหรับประเทศไทยโดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 เพื่อโดยกำหนด มาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) การวิเคราะห์ในเชิงตัวเลข การสื่อสารและการ ใช้เทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา,2552:18-19)

ทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะต่อผู้เรียนสำหรับการดำรงชีวิตในยุคของการเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ (Partnership for 21st Century Skills-P21 : Online) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ใน ระดับอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอา ความรู้ความเข้าใจนั้นไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม สมดุลและ ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็น ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ที่มุ่งจัดการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ เปิดสอนทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยมีพันธกิจผลิต บัณฑิต วิจัยและพัฒนา ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และบริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ได้จัดการศึกษาตามแนวพระราชปณิธานของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งเป็นพระน้องยาเธอในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระดำริ จัดตั้ง "มหามกุฏราชวิทยาลัย" เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นโดยมี พระประสงค์ให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ โดยการศึกษาหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เข้าใจและ

เข้าถึงพร้อมทั้งนำศาสตร์สมัยใหม่มายืนยันรับรองความเป็นมณีนีรตนะแห่งพุทธธรรมแล้วเผยแผ่ต่อสังคมในรูปแบบการจัดการความรู้สู่สาธารณะ จากเหตุผลความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ในการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาจึงต้องปรับกลยุทธ์เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลก โดยเน้นการบูรณาการพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้ภายใต้ปรัชญาสุภาชิตประจำมหาวิทยาลัย "วิชาจรณสมปนโน โส เสฏโฐ" เทวमानุเส หมายถึง "ผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติที่ดีประเสริฐที่สุดในหมู่เทวดาและหมู่มนุษย์" หมายความว่าเป้าหมายในการสร้างคนจะต้องให้สมบูรณ์ครบทั้งความรู้และความประพฤติที่ดี (ความรู้คู่คุณธรรม) ในเวลาเดียวกัน (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,ออนไลน์)

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้และมีทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความหมายและมีคุณค่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้กระบวนการเรียนรู้มีได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ หรือที่เรียกกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สรุปลการจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการสืบค้น เน้นงานที่มีปฏิสัมพันธ์ บทเรียนที่มีความยืดหยุ่น เคารพคุณค่าของความแตกต่างอย่างหลากหลาย ให้การเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียน ประเด็นสำคัญของอาจารย์ยุคใหม่ ต้องไม่เน้นที่“การสอน” แต่ทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้น ในตัวของผู้เรียน เน้นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้ ในด้านเนื้อหาสาระสำคัญที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สำหรับศตวรรษที่ 21 จะยึดหลัก 3Rs ประกอบด้วย การอ่าน การเขียน และมีความรอบรู้ในด้านคณิตศาสตร์ (Reading, Writing and Arithmetic) และ หลัก 4Cs ประกอบด้วย 1) การคิดแบบมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) คือ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผลและต้องสามารถตัดสินคุณค่าของสิ่งที่คิดนั้นด้วย 2) การสื่อสาร(Communication) คือต้องมีความสามารถ ใช้ศัพท์ใช้ภาษา ใช้ ICT และใช้จิตวิทยาเพื่อสื่อสารกับผู้อื่นให้ประสบความสำเร็จได้ 3) การทำงาน

ร่วมกัน (Collaboration) คือ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้⁴) การสร้างสรรค์ (Creativity) คือ มีความสามารถในการจินตนาการเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อันจะนำไปสู่สิ่งใหม่หรือความคิดใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ ที่เรียกว่า นวัตกรรม (Innovation) การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การติดต่อสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้สอนสอนไม่ได้ ผู้เรียนต้องเรียนเองหรือพูดใหม่ว่าผู้สอน ต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนคอยให้คำปรึกษาแนะนำแล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเองการเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Problem-Based Learning) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การเรียนรู้ (Learning) เป็นกระบวนการที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การพัฒนาความคิดและความสามารถ โดยอาศัยประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หมายถึงพัฒนาการด้านสติปัญญาและความคิด โดยแบ่งออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้ (1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึงความสามารถในการที่จะจดจำ และระลึกได้เกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับไปแล้ว (2) ความเข้าใจ (Comprehension) สามารถให้ความหมาย แปล สรุป หรือเขียนเนื้อหาที่กำหนดใหม่ได้ โดยที่สาระหลักไม่เปลี่ยนแปลง (3) การนำไปใช้ (Application) สามารถนำวัสดุ วิธีการ ทฤษฎี แนวคิด มาใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างจากที่ได้เรียนรู้มา (4) การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแยก จำแนก องค์ประกอบที่สลับซับซ้อนออกเป็นส่วนๆ ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยต่างๆ (5) การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถในการรวบรวม หรือนำองค์ประกอบหรือส่วนต่างๆ เข้ามารวมกัน เพื่อให้เกิดเรื่องใหม่หรือสิ่งใหม่ (6) การประเมินค่า (Evaluation) สามารถตัดสิน ติ รราคาคุณภาพของสิ่งต่างๆโดยมีเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นเครื่องตัดสิน เช่น การตัดสินกีฬา ตัดสินคดี หรือประเมินว่าสิ่งนั้นดี ไม่ดีถูกต้องหรือไม่ โดยประมวลมาจากความรู้ทั้งหมดที่มี 2) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) หมายถึงพัฒนาการทางด้านความรู้สึกนึกคิดความสนใจ ค่านิยม ความซาบซึ้ง การปรับตัวและเจตคติต่างๆ และ 3) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หมายถึงการพัฒนาทักษะในทางปฏิบัติ ได้แก่ทักษะในการใช้อวัยวะต่างๆ เช่น การเคลื่อนไหว การลงมือทำงาน การทำการทดลอง จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญเพราะเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียน ตั้งใจเรียน และเกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสำเร็จในชีวิตหรือไม่เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอน หรือผู้สอนด้วยเช่นกัน หากผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแล้ว ย่อมจะมีผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนดังนี้ ดังนี้ 1) มีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้ 2) เกิดทักษะหรือมีความชำนาญในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้ 3) เกิด

ทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน 4) สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ 5) สามารถนำความรู้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปอีกได้ ซึ่งการที่ผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นั้น การส่งเสริมที่ดีที่สุดก็คือการให้การศึกษา ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี, 2557 : 8-14)

การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือการผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเป็นเลิศเฉพาะด้าน การมีทักษะชีวิตและการทำงาน การมีทักษะทางสังคม ทักษะการเรียนรู้นวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เน้นให้ผู้เรียนมีความฉลาดรอบรู้ มีปัญญา รู้เท่าทันโลก และสามารถสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเองได้ ครูผู้สอนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสอน ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมได้ สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และการจัดการศึกษาเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้การส่งมอบผลผลิตสู่หน่วยผู้ใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ.2562 ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่ยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคมหลักเสรีภาพทางวิชาการ หลักความเป็นอิสระ หลักความเสมอภาค และหลักธรรมาภิบาล (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

สถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีหน้าที่ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) จัดการศึกษาที่คำนึงถึงเหตุผล ความคุ้มค่า และความจำเป็นของประเทศ รวมทั้งการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาหรือการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อรองรับการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกเวลา งาน เพื่อพัฒนาศักยภาพและทักษะการทำงานของบุคคลในทุกช่วงวัย เน้นการสร้างเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ 2) ภารกิจด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของประเทศ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมและเพื่อความเจริญงอกงามทางวิชาการ 3)

ภารกิจบริการวิชาการแก่สังคมสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ในการให้บริการทางวิชาการ ให้คำปรึกษาทางวิชาการ และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน การวิจัยและการสร้างนวัตกรรมแก่ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและสังคม เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) ภารกิจด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยการอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสาน และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและของชาติ บูรณาการการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนและกิจกรรมของผู้เรียน(สันติ งามเสริฐ,2563:5)

การส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา (2561:7-8) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ได้ดำเนินการโดยการศึกษาแนวคิดของ UK Professional Standard Framework (UKPSF) ของสหราชอาณาจักร และ Australian Professional Standard for Teachers ของประเทศออสเตรเลีย โดยกำหนดมาตรฐานอาจารย์มืออาชีพไว้ 3 ด้าน คือ Areas Activity, Knowledge และ Professional Value และมีระดับของมาตรฐานอาจารย์ 4 ระดับ คือ Associate Fellow, Fellow, Senior Fellow และ Principal Fellow ซึ่งสอดคล้องและมีแนวความคิดใกล้เคียงกับ Australian Professional Standard for Teachers ที่กำหนดมาตรฐานอาจารย์มืออาชีพไว้ 3 ด้าน คือ Professional Knowledge, Professional Practice และ Profession Engagement โดยมีระดับมาตรฐานอาจารย์ 4 ระดับ คือ Graduate, Proficient, Highly Accomplished และ Lead และสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมีแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ความรู้ (Knowledge) ประกอบด้วย 2 มิติคือ (1.1) ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชา (1.2) ความรู้ในศาสตร์การสอนและการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะ (Competencies) ประกอบด้วย 4 มิติคือ (2.1) ออกแบบและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (2.2) ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2.3) เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน (2.4) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์

องค์ประกอบที่ 3 ค่านิยม (Values) ประกอบด้วย 2 มิติ คือ (3.1) คุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (3.2) อารมณ์ซึ่งจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอาจารย์

คุณภาพการจัดการเรียนการสอนในแต่ละองค์ประกอบกำหนดให้มีระดับของคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบ จำนวน 4 ระดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยใน 4 ระดับที่สำคัญ มีดังนี้

ระดับที่ 1 เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ของตนและประยุกต์ใช้ได้ มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์การเรียนรู้เบื้องต้น สามารถออกแบบกิจกรรม จัดบรรยากาศ ใช้ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงผู้เรียนและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน นผลประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ขององค์กร

ระดับที่ 2 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสอนระดับที่ 1 ที่มีความรู้ลึกในศาสตร์ของตน และติดตามความก้าวหน้าของความรู้ในศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์การเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน กำกับดูแลและติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ให้คำปรึกษาชี้แนะแก่เพื่อนอาจารย์ในศาสตร์ได้ และส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ภายในองค์กร

ระดับที่ 3 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสอนระดับที่ 2 ที่เชี่ยวชาญในศาสตร์ของตน ศาสตร์การเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ นำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เป็นพี่เลี้ยงและผู้ชี้แนะในระดับองค์กรด้านการจัดการเรียนรู้ และนโยบายด้านจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์

ระดับที่ 4 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสอนระดับที่ 3 ที่เป็นผู้รู้ในศาสตร์ของตน ศาสตร์การเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ เป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์ความรู้ และการจัดการเรียนรู้ในระดับชาติ และนานาชาติ เป็นผู้รู้เชิงนโยบายด้านจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์

การเสริมสร้างทักษะ 3R 8C สำหรับผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว ต้องคำนึงถึงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีแนวคิดเรื่อง “ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” พัฒนาโดยเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ใน

ศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการเห็นเยาวชนมีทักษะ 3R ประกอบด้วย Reading (การอ่าน) wRiting (การเขียน) และ aRithmetic (คณิตศาสตร์) และ 8C ประกอบด้วย Critical Thinking & Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และทักษะในการ แก้ปัญหา) Creativity & Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-Culture Understanding (ทักษะด้าน ความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork & Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information & Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และ รู้เท่าทันสื่อ) Computing & ICT literacy (ทักษะด้าน คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career & Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) (กนก จันทรทอง, 2560 : 227-241) และ Compassion : มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย (วัชระ จตุพร, 2561 : 13-14)

การเสริมสร้างทักษะ C-Teacher สำหรับผู้สอนผู้สอน

ผู้สอนผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญสำหรับยุคนี้ที่เรียกว่า C-Teacher ซึ่งได้แก่ (1) Content: ผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี เพราะหากผู้สอนไม่เชี่ยวชาญในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอด ก็ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมาย (2) Computer (ICT) Integration: ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้แก่ผู้เรียน ยิ่งถ้าได้ผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี (3) Constructionist: ผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้เองจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ได้รับ และได้จากการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ โดยผู้สอนสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้และสร้างสรรค์ชิ้นงานต่างๆ ผ่านการประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากในชั้นเรียนและจากการศึกษาด้วยตนเอง (4) Connectivity: ผู้สอนต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้สอนในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและสถานศึกษากับชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน (5) Collaboration: ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสารสนเทศระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการ

พัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิต (6) Communication: ผู้สอนมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมนำไปสู่ความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (7) Creativity: ผู้สอนจำเป็นต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ผู้สอนต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว และ (8) Caring: ผู้สอนต้องมีจิตใจต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจส่งผลต่อการจัดสภาพการเรียนรู้ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้เรียนจะมีความสุขในการเรียนรู้และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2556 : 15-19)

พุทธวิธีการสอน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้จัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธวิธีของพระพุทธเจ้าเป็นการสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี เพราะประเทศไทยเป็นเมืองพุทธมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในทุกมิติอย่างลึกซึ้ง พุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวิถีไทยมากกว่า 2,000 ปี พระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงมีอิทธิพลต่อหลักคิด การประพฤติปฏิบัติตน วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ สืบเนื่องยาวนานบนผืนแผ่นดินไทย

วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า หรือพุทธวิธีการสอนมี 5 แบบ ดังนี้ (1) วิธีเอ็งสลักขณะ คือ ทรงแสดงยืนยันไปข้างเดียว เช่น ความดีมีผลเป็นสุข ความชั่วมีผลเป็นทุกข์ หรือกุศลเป็นสิ่งควรบำเพ็ญ อุกุศลเป็นสิ่งควรละ (2) วิธีวิภาษลักษณะ คือ ทรงแยกประเด็นให้ชัดเจน เช่น มีผู้ถามว่า ผู้หญิงกับผู้ชายใครดีกว่ากันแบบนี้ จะตอบยืนยันไปข้างเดียวแบบเอ็งสละไม่ได้ ควรต้องตอบแยกกว่า เป็นหญิงบางคนดีกว่าชายบางคน ชายบางคนดีกว่าหญิงบางคน ดังนี้ เป็นต้น เป็นคำตอบหรือคำสอนที่มีเงื่อนไข (3) วิธีปฏิปจฉาลักษณะ คือ ทรงถามย้อนเสียก่อนแล้วจึงตรัสสอน เช่น ที่ทรงสนทนากับสัจจนิครนถ์ เรื่องอวดตา และอนัตตา สัจจนิครนถ์ยืนยันว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นตัวตน เป็นของตน เพราะมีตัวตน คนทั้งหลายจึงได้มีบุญมีบาป เปรียบเหมือนพืชพันธุ์ธัญญาหารอาศัยแผ่นดินจึงงอกงามไพบูลย์ ไม่มีแผ่นดินเสียแล้ว พืชพันธุ์ต่างๆ ก็ไม่มีที่อาศัย เจริญเติบโตได้ (4) วิธีอุปนลักษณะ คือ พักปัญหาไว้ไม่ทรงพยากรณ์ คือ ไม่ทรงตอบเรื่องนั้น เพราะทรงเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ หรือยังไม่ถึงเวลาที่จะรู้ ตัวอย่างเรื่องพระมาตุลยกะมาทูลถามเรื่อง โลก

เที่ยงหรือไม่เที่ยง ชีพกับสรีระเป็นอันเดียวกันหรือคนละอย่าง เป็นต้น (5) วิธีอุปมาลักษณะ คือ ทรงสอนแบบเปรียบเทียบ เช่น ทรงเปรียบเทียบภิกษุด้วยผ้าเปลือกไม้และผ้ากาสี ทรงเปรียบเทียบลัทธิของมักขลิโคศลว่าเหมือนผ้าที่ทำด้วยผมคน เป็นต้น

พระพุทธเจ้ามีวิธีการสอนให้ผู้เรียนได้รู้แจ้งเห็นจริง โดยอาศัยวิธีการต่างๆ หลากหลาย ให้เหมาะกับจริตนิสัยของแต่ละคน พระองค์สามารถยกเอาธรรมชาติใกล้ตัวมาเป็นสื่อในการสอน สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อได้ทอดพระเนตรเห็นวัสดุสิ่งของ บุคคลหรือเหตุการณ์เฉพาะหน้าบางอย่างที่จะเป็นประโยชน์ในการสอน พระพุทธองค์จะทรงหยิบยกเอาขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการสอนพระธรรมทันที แสดงว่าพระองค์ทรงเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียกว่า "โสตทัศนูปกรณ์ (Audio visual aids)" และแสดงให้เห็นว่าการสอนของพระองค์เป็นงานประจำที่ไม่เลือกเวลาและสถานที่ จะต้องสอดทุกโอกาสที่พอจะสอนได้(บรรยวีสต์ ผางคำ, 2563 : 2-5)

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของประเทศไทย ได้เปิดการศึกษาในระดับปริญญาตรี,โท และเอก โดยยึดหลักการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 นั้น จึงนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนวิถีใหม่ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับตัวตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญคือ (1) ส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ในองค์ความรู้ (Knowledge) สมรรถนะ (Competencies) และค่านิยม (Values) โดยในแต่ละองค์ประกอบกำหนดให้มีระดับของคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบ จำนวน 4 ระดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอน (2) การเสริมสร้างทักษะ 3R 8C สำหรับผู้เรียน (3) การเสริมสร้างทักษะ C-Teacher สำหรับผู้สอนผู้สอน (4) การบูรณาการพุทธวิธีการสอนกับการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทร์ทอง.(2560). การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21.วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,ปีที่ 28 ฉบับที่ 2
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง.(2556).การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า : ตอนอนาคตผู้สอนไทย ผู้สอน พันธุ์ C. เชียงใหม่ : สถาบันบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บรรยวีสต์ ผางคำ. (2563).พุทธวิธีการสอน. อุบลราชธานี : วิทยาการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ.2562. (2562, 1 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 54 - 78
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.(ออนไลน์) <https://mbu.ac.th>
- วัชระ จตุพร. (2561).โรงเรียนทางเลือกกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 เม.ย.-มิ.ย.2561.
- สันติ งามเสริฐ.(2563).วารสารสหศาสตร์, ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2542).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 –2579. พิมพ์ครั้งที่ 1: พรึทหวานกราฟฟิค.
- สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2561). แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี. (2557).คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนระดับอุดมศึกษาเป็นสำคัญ.ปทุมธานี : สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน.
- Partnership for 21st Century Skills-P21. (2011). Framework for 21st Century Learning. Online, <http://www.p21.org>.